

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

1959 • 50 • 2009

*Traducere neoficială a variantei engleze a hotărârii,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA

CAUZA MASAEV c. MOLDOVEI

(Cererea nr. 6303/05)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

12 mai 2009

DEFINITIVĂ

12/08/2009

Această hotărâre poate fi subiect al revizuirii editoriale.

În cauza Masaev c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită în cadrul unei Camere compuse din:

Nicolas Bratza, *Președinte*,

Lech Garlicki,

Giovanni Bonello,

Ljiljana Mijović,

David Thór Björgvinsson,

Ledi Bianku,

Mihai Poalelungi, *judcători*,

și Lawrence Early, *Grefier al Secțiunii*,

Deliberând la 16 aprilie 2009 în ședință închisă,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la acea dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 6303/05) depusă împotriva Republicii Moldova la Curte, în conformitate cu prevederile articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”), de către un cetățean al Republicii Moldova, dl Talgat Masaev („reclamantul”), la 9 septembrie 2004.

2. Reclamantul a fost reprezentat de către dna N. Mardari, avocat din Chișinău. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de către Agentul său, dl V. Grosu.

3. Reclamantul a pretins, în special, că autoritățile moldovenești au încălcat dreptul său la libertatea de religie și dreptul la un proces echitabil la examinarea acuzației în materie penală îndreptată împotriva sa.

4. La 21 aprilie 2008, Președintele Secțiunii a Patra a Curții a decis să comunice Guvernului cererea. S-a decis ca fondul cererii să fie examinat concomitent cu admisibilitatea acesteia (articolului 29 § 3 al Convenției).

ÎN FAPT**I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI**

5. Reclamantul s-a născut în anul 1957 și locuiește în Rezeni. El este musulman.

6. La 30 ianuarie 2004, reclamantul, împreună cu un grup de alți musulmani, se ruga într-o încăpere privată – într-o casă închiriată de o organizație neguvernamentală condusă de reclamant. Ei au fost dispersați de

poliție și, ulterior, reclamantul a fost acuzat de săvârșirea unei contravenții administrative, și anume de practicarea unui cult nerecunoscut de stat.

7. La 17 februarie 2004, Judecătoria Centru l-a găsit pe reclamant vinovat de săvârșirea contravenției administrative prevăzută de articolul 200 alin. 3 al Codului cu privire la contravențiile administrative și l-a amendat cu 360 lei moldovenești (MDL). Reclamantul a depus recurs împotriva acestei decizii și a susținut, *inter alia*, că aceasta era contrară dreptului său la libertatea de religie.

8. La 9 martie 2004, Curtea de Apel Chișinău a respins recursul reclamantului, fără însă a oferi vreun motiv și fără a-l cita pe reclamant pentru a se prezenta în ședința de judecată.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

9. Articolul 31 al Constituției Republicii Moldova, privind libertatea conștiinței, prevede următoarele:

„(1) Libertatea conștiinței este garantată. Ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.

(2) Culele religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii.

(3) În relațiile dintre culele religioase sunt interzise orice manifestări de învrăjbire.

(4) Culele religioase sunt autonome, separate de stat și se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în aziluri și în orfelinate.”

10. Prevederile relevante ale Legii despre culte, așa cum au fost publicate în Monitorul Oficial nr. 3/70 of 1992, sunt următoarele:

Articolul 14 – Recunoașterea cultelor

„Pentru a putea să se organizeze și să funcționeze, culele trebuie să fie recunoscute prin decizie guvernamentală.

În cazul nerespectării condițiilor articolului 9 alineatul întâi din prezenta lege, recunoașterea va putea fi retrasă în același mod.”

Acest articol a fost modificat în anul 2002. Potrivit modificărilor, pentru a fi recunoscute, culele trebuiau să prezinte Guvernului o declarație și un set de documente. După prezentarea declarației și a documentelor, cultul trebuia să fie înregistrat în termen de treizeci de zile.

11. Articolul 200 (3) al Codului cu privire la contravențiile administrative prevede următoarele:

„Exercitarea ... unor practici și ritualuri [religioase] care contravin legislației în vigoare - atrage aplicarea unei amenzi în mărime de la zece la douăzeci de unități convenționale.”

La 31 mai 2009, acest Cod va fi înlocuit cu noul Cod contravențional, care conține o prevedere similară în articolul 54.

ÎN DREPT

12. Reclamantul a pretins, în temeiul articolului 9 al Convenției, că dreptul său la libertatea de religie a fost încălcat ca urmare a amendării sale pentru practicarea ritualurilor musulmane. Articolul 9 al Convenției prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau în colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor.

2. Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora.”

13. Reclamantul s-a mai plâns, în temeiul articolului 6 §§ 1 și 3 al Convenției, că nu a fost citat pentru a se prezenta la Curtea de Apel Chișinău pentru ședința de judecată în care a fost examinat recursul său. Partea relevantă a articolului 6 al Convenției prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil ... de către o instanță ... care va hotărî ... asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa

3. Orice acuzat are, în special, dreptul:

...

(c) să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer;

(d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzații și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzații; ...”

14. Reclamantul s-a plâns, în temeiul articolului 13 al Convenției, că nu a dispus de un recurs intern efectiv în privința pretensei violări a articolului 9 al Convenției. Articolul 13 prevede următoarele:

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

I. ADMISIBILITATEA CAUZEI

15. Curtea consideră că această cerere ridică chestiuni de fapt și de drept care sunt suficient de serioase încât determinarea lor să depindă de o examinare a fondului și că niciun temei pentru declararea ei inadmisibilă nu a fost stabilit. Prin urmare, Curtea declară cererea admisibilă. În conformitate cu decizia sa de a aplica articolul 29 § 3 al Convenției (a se vedea paragraful 4 de mai sus), Curtea va examina imediat fondul acesteia.

II. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 6 §§ 1 ȘI 3 AL CONVENȚIEI

16. Reclamantul a susținut că abaterea de care a fost acuzat era una „penală”, în sensul articolului 6 al Convenției. El a susținut că nu a fost citat pentru ședința de judecată a Curții de Apel Chișinău din 9 martie 2004, la care a fost examinat recursul său. El a susținut că, potrivit ștampilelor de plicul primit de la Curtea de Apel Chișinău, citația a fost expediată la 5 martie 2004 și a ajuns la el la 16 martie.

17. În observațiile sale inițiale privind admisibilitatea și fondul cauzei, Guvernul nu a fost de acord cu poziția reclamantului, potrivit căreia abaterea de care a fost acuzat era una „penală”, în sensul articolului 6 al Convenției. Totuși, în observațiile sale ulterioare și finale asupra fondului cauzei, Guvernul a declarat că, în lumina jurisprudenței recente a Curții, el era gata să recunoască că a avut loc o încălcare a drepturilor reclamantului garantate de articolul 6 § 1 al Convenției.

18. Curtea face referire la jurisprudența sa în cauzele *Ziliberberg v. Moldova* (nr. 61821/00, §§ 7-36, 1 februarie 2005), *Guțu v. Moldova* (nr. 20289/02, §§ 51-54, 7 iunie 2007) și *Russu v. Moldova* (nr. 7413/05, §§ 22-28, 13 noiembrie 2008), în care, în circumstanțe similare de fapt, ea a constatat violarea articolului 6 § 1 al Convenției. În lumina jurisprudenței sus-menționate și având în vedere recunoașterea clară de către Guvern a încălcării dreptului la un proces echitabil, Curtea conchide că a avut loc o violare a articolului 6 § 1 al Convenției. Prin urmare, nu este necesar de a examina separat pretenția reclamantului prin prisma articolului 6 § 3 al Convenției.

III. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 9 AL CONVENȚIEI

19. Reclamantul a pretins că a avut loc o ingerință în dreptul său la libertatea de religie și că ingerința nu era prevăzută de lege. În special, potrivit reclamantului, articolul 200 alin. 3 al Codului cu privire la contravențiile administrative nu indica suficient de clar gradul de discreție oferit executivului în reglementarea manifestării convingerilor religioase.

Mai mult, ingerința nu urmărea un scop legitim și nu era necesară într-o societate democratică.

20. Guvernul a recunoscut că a avut loc o ingerință în dreptul reclamantului la libertatea de religie. Ingerința, însă, a fost prevăzută de lege, și anume de articolul 14 al Legii despre culte și articolul 200 alin. 3 al Codului cu privire la contravențiile administrative, și a urmărit un scop legitim. Potrivit Guvernului, a existat un interes legitim de a cere cultelor religioase să obțină înregistrarea de stat înainte de a-și exercita activitatea. Statul era în drept să verifice dacă o mișcare sau o asociație exercita, sub pretextul scopurilor religioase, activități care puteau dăuna populației. Era, de asemenea, în interesul statului să aplice sancțiuni pentru derogarea de la această cerință, în acest caz, împotriva persoanelor care au decis să-și manifeste convingerile religioase fără o înregistrare prealabilă a religiei musulmane la autoritățile de stat. Prin urmare, ingerința a urmărit un scop legitim de protejare a ordinii și moralei publice. Sancțiunea impusă reclamantului era necesară în scop educativ și de prevenire, iar mărimea amenzii nu era semnificativă și, prin urmare, ingerința era proporțională scopului urmărit.

21. Curtea reiterează că articolul 9 al Convenției garantează libertatea de gândire, conștiință și religie, care reprezintă unul din pilonii unei „societăți democratice”, așa cum acest concept este consfințit prin Convenție (a se vedea *Kokkinakis v. Greece*, 25 mai 1993, § 31, Seria A nr. 260-A).

22. În timp ce libertatea de religie este, în primul rând, o chestiune de credință interioară, aceasta, de asemenea, implică, *inter alia*, libertatea de a-și „manifesta religia”. Potrivit articolului 9 al Convenției, libertatea de a-și manifesta religia nu se limitează doar la manifestarea ei în colectiv, „în public” sau în cercul persoanelor care împărtășesc aceeași credință, dar acoperă și manifestarea ei „în mod individual” sau „în particular”.

23. Caracterul fundamental al drepturilor garantate de articolul 9 § 1 al Convenției este, de asemenea, reflectat în paragraful privind limitarea acestor drepturi. Spre deosebire de al doilea paragraf al articolelor 8, 10 și 11 ale Convenției, care acoperă toate drepturile menționate în primele paragrafe ale acestor articole, paragraful din articolul 9 al Convenției se referă doar la „libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile”. Prin urmare, acest paragraf recunoaște că, într-o societate democratică în care coexistă mai multe religii în rândul unei populații, poate să apară necesitatea de a restrânge această libertate pentru a concilia interesele diverselor grupuri și pentru a asigura respectul convingerilor fiecărei persoane (a se vedea *Kokkinakis*, citată mai sus, § 33). În același timp, acesta subliniază importanța primordială a dreptului la libertatea de gândire, conștiință și religie și faptul că un stat nu poate dicta unei persoane ce să creadă sau să ia măsuri de constrângere pentru a-l face să-și schimbe convingerile.

24. Conform jurisprudenței sale constante, Curtea recunoaște statelor părți la Convenție o anumită marjă de apreciere pentru a decide cu privire la

necesitatea existenței și întinderii unei ingerințe, dar aceasta este însoțită de controlul european, care se extinde atât asupra legii, cât și asupra deciziilor prin care se aplică legea respectivă. Sarcina Curții este de a determina dacă măsurile luate la nivel național sunt, în principiu, justificate și proporționale.

Pentru a determina întinderea marjei de apreciere în această cauză, Curtea trebuie să țină cont de ceea ce este în discuție, și anume necesitatea menținerii unui adevărat pluralism religios, inerent conceptului de societate democratică (hotărârea *Kokkinakis*, citată mai sus, § 31). De altfel, este necesar de a acorda o mare însemnătate acestei necesități, la stabilirea, conform cerințelor paragrafului 2 al articolului 9, dacă ingerința corespunde unei „nevoi sociale imperioase” și dacă ea este „proporțională scopului legitim urmărit” (a se vedea, *mutatis mutandis*, printre multe altele, hotărârea *Wingrove v. the United Kingdom*, 25 noiembrie 1996, § 53). În exercițiul dreptului său de control, Curtea trebuie să aprecieze ingerința litigioasă în baza ansamblului de elemente din dosar (a se vedea *Kokkinakis*, citată mai sus, § 47).

25. Revenind la circumstanțele acestei cauze, Curtea notează că nu se contestă faptul că amenda aplicată reclamantului pentru rugăciunea într-o încăpere privată a constituit o ingerință în dreptul său la libertatea de religie. Curtea este gata să accepte că ingerința a fost prevăzută de lege (articolul 200 alin. 3 al Codului cu privire la contravențiile administrative) și că a avut drept scop menținerea ordinii publice. Rămâne de stabilit faptul dacă ingerința a fost necesară într-o societate democratică.

26. Curtea notează că orice persoană care își manifestă religia nerecunoscută în conformitate cu Legea despre culte poate fi automat sancționată în temeiul articolului 200 alin. 3 al Codului cu privire la contravențiile administrative. Guvernul a susținut că, deoarece impunerea de către stat a înregistrării obligatorii de stat a tuturor cultelor religioase nu este disproporțională, nu ar trebui considerată disproporțională nici impunerea de către stat a sancțiunilor împotriva celor care își manifestă convingerile religioase fără a fi constituite și înregistrate formal în calitate de culte religioase. Curtea nu contestă competența statului de a introduce cerința privind înregistrarea cultelor religioase într-un mod compatibil cu articolele 9 și 11 ale Convenției. Totuși, aceasta nu înseamnă, după cum se pare că susține Guvernul, că sancționarea unor membri individuali ai cultelor religioase neînregistrate, pentru rugăciune sau manifestarea în alt mod a convingerilor lor religioase, este compatibilă cu prevederile Convenției. Admiterea contrariului ar duce la excluderea convingerilor religioase minoritare care nu sunt înregistrate formal de către stat și, prin urmare, ar rezulta în recunoașterea faptului că statul poate să dicteze unei persoane ce să creadă. Curtea nu poate fi de acord cu o astfel de abordare și consideră că limitarea dreptului la libertatea de religie prevăzută de articolul 200 § 3 al Codului cu privire la contravențiile administrative constituie o ingerință care nu corespunde unei nevoi sociale imperioase și, prin urmare, nu este

necesară într-o societate democratică. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 9 al Convenției.

IV. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 13 AL CONVENȚIEI COMBINAT CU ARTICOLUL 9

27. Reclamantul a mai pretins violarea articolului 13 combinat cu articolul 9 al Convenției. În lumina constatărilor de mai sus în privința pretenției reclamantului formulată în temeiul articolului 9 al Convenției, Curtea nu consideră necesar de a examina această pretenție separat.

V. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

28. Articolul 41 al Convenției prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o violare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înalțelor Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei violări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă.”

A. Prejudiciul material

29. Reclamantul a pretins EUR 26 cu titlu de prejudiciu material, reprezentând amenda pe care a plătit-o ca urmare a hotărârii judecătorești din 17 februarie 2004.

30. Guvernul a susținut că, deoarece reclamantul a fost sancționat potrivit legii, el nu are dreptul să recupereze amenda pe care a plătit-o.

31. Curtea acceptă că reclamantul a suferit un prejudiciu material ca urmare a violării articolului 9 al Convenției constatată mai sus. Curtea consideră că reclamantul este în drept să-și recupereze suma plătită în calitate de amendă și, prin urmare, îi acordă întreaga sumă pretinsă.

B. Prejudiciul moral

32. Reclamantul a pretins 7,000 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu moral.

33. Guvernul a contestat suma pretinsă și a susținut că, deoarece nu a avut loc o violare a articolului 9 al Convenției, nu era justificată acordarea unei compensații cu acest titlu. În mod alternativ, acesta a atras atenția asupra jurisprudenței anterioare privind articolul 9 al Convenției, în care Curtea a considerat că constatarea unei violări a constituit o satisfacție echitabilă suficientă. El s-a mai referit la jurisprudența în care Curtea a acordat EUR 1,000 pentru violarea articolului 6 § 1 al Convenției.

34. Curtea acordă reclamantului EUR 1,500 cu titlu de prejudiciu moral.

C. Costuri și cheltuieli

35. Reclamantul a mai pretins EUR 1,150 cu titlu de costuri și cheltuieli angajate în fața Curții.

36. Guvernul a considerat suma pretinsă drept excesivă.

37. Curtea acordă EUR 1,000 cu titlu de costuri și cheltuieli.

D. Dobânda de întârziere

38. Curtea consideră că este corespunzător ca dobânda de întârziere să fie calculată în funcție de rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană, la care vor fi adăugate trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* cererea admisibilă;
2. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 6 § 1 al Convenției;
3. *Hotărăște* că nu este necesar de a examina separat pretenția formulată în temeiul articolului 6 § 3 al Convenției;
4. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 9 al Convenției;
5. *Hotărăște* că nu este necesar de a examina pretenția formulată în temeiul articolului 13 al Convenției combinat cu articolul 9 al Convenției;
6. *Hotărăște*
 - (a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data la care această hotărâre devine definitivă în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției, următoarele sume, care să fie convertite în valuta națională a statului pârât conform ratei aplicabile la data executării hotărârii:
 - (i) EUR 26 (douăzeci și șase euro) cu titlu de prejudiciu material, plus orice taxă care poate fi percepută la această sumă;
 - (ii) EUR 1,500 (o mie cinci sute euro) cu titlu de prejudiciu moral, plus orice taxă care poate fi percepută la această sumă;
 - (iii) EUR 1,000 (o mie euro) cu titlu de costuri și cheltuieli, plus orice taxă care poate fi percepută la această sumă de la reclamant;
 - (b) că, de la expirarea celor trei luni menționate mai sus până la executarea hotărârii, urmează să fie plătită o dobândă la sumele de mai sus egală cu rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca

Centrală Europeană pe parcursul perioadei de întârziere, plus trei procente;

7. *Respinge* restul pretențiilor reclamantului cu privire la satisfacția echitabilă.

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 12 mai 2009, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 și 3 al Regulamentului Curții.

Lawrence Early
Grefier

Nicolas Bratza
Președinte